

İSLAM ÜLKELERİNDE SINIRAŞAN ULAŞTIRMA KORİDORLARININ YÖNETİŞİMİ

Sınır aşan ulaştırma koridorunun etkin yönetişimi, koridorun etkili ve verimli işleyişi bakımından kritik öneme sahiptir.

OECD Uluslararası Taşımacılık Forumu'na (ITF) göre, küresel nakliye taşımacılığının 2050 yılına kadar üç katına çıkacağı tahmin edilmektedir. Ayrıca, Avrupa Komisyonu'na göre, yolcu taşımacılığının yaklaşık % 42 oranında artacağı ve yük taşımacılığının 2050 yılına kadar Avrupa'da % 60 oranında büyüyeceği tahmin edilmektedir. Bu projeksiyonlar göz önünde bulundurulduğunda, ülkeler arası erişilebilirlik ve bağlantı açısından sınır aşan ulaştırma koridorlarının rolü daha net anlaşılmaktadır.

Konunun önemine binaen İslam İşbirliği Teşkilatı Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi (İSEDAK) Ulaştırma ve İletişim Çalışma Grubunun 10. ve 11. Toplantıları sınır aşan ulaştırma konusuna odaklanmıştır. 10. Toplantı bu konudaki kavramsal çerçeveye ve vaka incelemelerine odaklanırken, 11. Toplantı sınır aşan ulaştırma koridorlarının yönetişim boyutunu ele almıştır.

İSEDAK Koordinasyon Ofisi tarafından 11. toplantının temasına uygun olarak hazırlatılan araştırma raporu, dünyada ve İslam Ülkelerinde sınır aşan ulaştırma koridorlarının yönetişimi konusundaki uygulamalar hakkında önemli bulgular tespit etmiştir. Bu kapsamda, koridor yönetişimindeki temel faktörler ve koridor yönetişimini etkileyen ana unsurlar ortaya konulmuştur. Ayrıca, koridorların yönetişimi hususunda dünyadaki iyi uygulamaları incelemek ve bu uygulamalardan İslam coğrafyası için politika tavsiyeleri üretmek amacıyla raporda Avrupa'daki Trans-Avrupa Ulaştırma Ağları (TEN-T) ve Güneydoğu Avrupa Ulaşım Gözlemevi (SEETO) koridorları detaylıca incelenmiştir. Bunun yanı sıra, İslam coğrafyasındaki mevcut uygulamaları göstermek, karşılaşılan temel sorunları ortaya koymak ve bunlara dönük çözüm önerileri üretmek amacıyla raporda yedi koridor detaylıca analiz edilmiştir. Bunlar, İİT Afrika bölgesindeki Abidjan-Lagos Koridoru (ALC), Kuzey Koridoru ve Maputo Koridoru; İİT Asya bölgesindeki Avrupa-Kafkasya-Asya Ulaştırma Koridoru (TRACECA), UNESCAP Merkez Koridoru ve ASEAN Denizcilik Koridoru ve İİT Arap bölgesindeki UN ESCWA-M40 Koridoru ile Ürdün Transit Koridorlarıdır. Raporda ayrıca, İslam Ülkelerindeki ulaştırma koridorlarının etkin yönetişiminin önündeki temel engeller ve bunlara dönük çözüm önerileri ortaya konulmuştur. Araştırma raporuna (<http://ebook.comcec.org>) linkinden ulaşılabilmektedir.

Sınır Aşan Ulaştırma Koridorlarının Yönetişimine Yönelik Genel Bulgular

Raporda, sınır aşan ulaştırma koridorlarının hat üzerindeki ülkeler arasında işbirliği ve ortak karar almayı zorunlu kıldığı, bu bakımdan koridor yönetişiminin koridorun etkin işleyişinde kilit rol oynadığı vurgulamaktadır.

Rapor, “koridor yönetişimi (corridor governance)” kavramını, yasal ve kurumsal meseleler gibi çeşitli unsurlar ile birden çok ülke ve çok sayıda paydaşın dahil olduğu karmaşık bir süreç olarak tanımlamaktadır. Bu kapsamda, “koridor yönetimi (corridor management)” koridorun günlük yönetim faaliyetlerine odaklanırken, “koridor yönetişimi” daha çok koridor için uzun vadeli stratejiler ve planlar ortaya koymak ve üst düzey karar verme süreçlerine odaklanmaktadır.

Rapor, sınır aşan ulaştırma koridorlarının yönetişiminde birbiriyle bağlantılı yedi unsur olduğunu ortaya koymaktadır. Bunlar: (i) koridor hedefleri ve politik destek; (ii) yasal çerçeve (iii) kurumsal çerçeve (iv) altyapı (v) koridor performansının izlenmesi ve değerlendirilmesi

(vi) koridorun geliştirilmesinde paydaşların katılımı ve (vii) kapasite geliştirme. Etkin bir koridor yönetişimi için bu unsurların bir bütün olarak, dengeli ve uyumlu bir şekilde geliştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Bahse konu unsurlar çerçevesinde, raporda, dünyada başarılı yönetim örnekleri olarak görülen iki uluslararası taşımacılık koridoru olan Avrupa'daki Trans-Avrupa Ulaştırma Ağları (TEN-T) ile Güneydoğu Avrupa Ulaşım Ağları Gözlemevi (SEETO) en iyi uygulamalar olarak ele alınmaktadır.

Raporda ayrıca, ilgili ülkeler arasında; bilgi değişim seviyesi, işbirliği seviyesi, uyum seviyesi ve entegrasyon seviyesi olmak üzere dört tip koridor yönetişim seviyesi olduğu belirtilmektedir. Seviyelerin kademeli olarak bir sonraki basamağa ve nihayetinde entegrasyon seviyesine doğru ilerlediği ifade edilmektedir.

Ayrıca rapor, örnek vakaların uygulamalarından hareketle etkin koridor yönetişimi için tek bir modelin olmadığını çeşitli modellerle başarılı örnekler ortaya çıkabileceğini ifade etmektedir. Rapor, koridor yönetişimini doğrudan etkileyen faktörleri; koridorun olgunlaşması, siyasi destek, bölgesel istikrar, koridor yönetimine uluslararası bir örgütün dâhil olması ve finansman kaynaklarının yeterliliği olarak sıralamaktadır. Ayrıca, koridora has bir sekretaryanın bulunması, ilgili ülkeler ve diğer paydaşlar arasında iletişim ve etkileşimi sağlamak ve koridor hedeflerini eyleme dönüştürmek açısından koridor yönetişimini pozitif yönde etkileyen bir başka faktör olduğunu vurgulamaktadır.

Raporun diğer önemli bir bulgusu ise koridor yönetişiminde ilgili uluslararası kuruluşların teknik ve mali desteklerinden faydalanması gerektiğidir. Bu kapsamda, örnek uygulamalardan TEN-T ve SEETO'nun AB destekli olması bu koridorların etkin yönetişiminde önemli rol oynamaktadır.

Son olarak, koridorlara ilişkin ulusal yatırımların bölgesel bir bakış açısıyla ve ilgili komşu ülkelerle işbirliği halinde yapılmasının koridorun etkin işleyişi ve etkin yönetişimi açısından kritik önem arz ettiğinin altı çizilmektedir. Bu işbirliğinin sağlanması için ise uluslararası yasal düzenlemelerin olması gerektiği vurgulanmaktadır.

İslam Dünyasındaki Sınır Aşan Ulaştırma Koridorlarının Yönetişimine Yönelik Bulgular

Rapor, yukarıda ifade edilen yedi unsur çerçevesinde, İslam Ülkelerindeki sınır aşan ulaştırma koridorlarının etkin bir yönetişime sahip olmadığını ortaya koymaktadır.

Raporda, İslam coğrafyasındaki yedi ulaştırma koridorunun mevcut yönetim uygulamaları incelendiğinde koridorlara ilişkin çoğunlukla güçlü bir yasal ve kurumsal çerçevenin bulunmadığı ve bu sebeple koridorların yönetişiminin zayıf olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca, koridorların etkin işleyişi konusunda ilgili ülkelerin ortak bir hedefe ulaşma konusundaki kararlılıklarının sınırlı olduğu belirtilmektedir.

Rapor ayrıca, İslam coğrafyasındaki ulaştırma koridorlarının çoğunlukla özel bir sekretaryaya sahip olmadığı ve bu nedenle koridorların yönetişimi konusunda ülkeler arasında iletişim ve koordinasyon eksikliğinin bulunduğunu ifade etmektedir. Bunun yanı sıra, özel bir sekretaryanın olmaması koridorun etkin işleyişi amacıyla oluşturulabilecek uzun vadeli stratejilerin hazırlanması, koridor üzerindeki faaliyetlere ilişkin olarak veri ve istatistiklerin toplanması ve analiz edilmesi ve karar alıcılara bilgi sunulması gibi konularda da sorunlara sebep olduğunun altı çizilmektedir.

Son olarak, raporda İslam Ülkelerinin koridor yönetişiminin iyileştirilmesi amacıyla ilgili uluslararası kuruluşların kaynaklarından yeterince yararlanamadıklarını ortaya

koymaktadır. Söz konusu kuruluşlardaki bilgi birikiminin, finansal kaynakların ve kuruluşların ülkeler arasında uzlaşma sağlama becerilerinin koridorların etkin yönetişimi bakımından kritik önem arz ettiği vurgulanmaktadır.

Önemli Politika Tavsiyeleri

İslam Ülkelerinde sınır aşan ulaştırma koridorlarının etkin yönetişimine dönük politika tavsiyeleri aşağıda sunulmaktadır.

- İlgili ülkeler arasında etkin koordinasyon ve işbirliğini sağlamak ve reform gerektiren hedeflere ulaşmak için **yasal, kurumsal ve düzenleyici çerçevenin oluşturulması/geliştirilmesi.**
- İlgili ülkeler arasında sürekli iletişim ve koordinasyonun sağlanması amacıyla **özel bir koridor sekretaryasının/koordinasyon biriminin kurulması.**
- **Koridor yönetişiminin bütüncül bir bakış açısıyla iyileştirilmesi** bağlamında altyapının iyileştirilmesi, siyasi desteğin sağlanması, paydaş katılımının temin edilmesi ve kapasite inşası gibi tüm altyapı ve üstyapı konularındaki tedbirlerin bütüncül olarak ele alınması.
- Özellikle koridor gelişiminin başlangıcı aşamasında, koridor yönetişiminin iyileştirilmesi kapsamında **ilgili uluslararası örgütlerin desteklerinden faydalanılması.**